CODE : 35T ECON
(EN/AS/BN/BD)

2025

ECONOMICS

Full Marks : 80

(Part–A = 40 + Part–B = 40)

Pass Marks : 24

Time : Three hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

PART–A (ক - অংশ)

For New Course

*Q. No. **1** carries **1** mark each (any four)* .... 1×4 = 4
*Q. No. **2** carries **2** marks each (any five)* .... 2×5 = 10
*Q. No. **3** carries **3** marks each (any two)* .... 3×2 = 6
*Q. No. **4** carries **6** marks each (any two)* .... 6×2 = 12
*Q. No. **5** carries **8** marks each (any one)* .... 8×1 = 8
Total = 40

PART–B (খ - অংশ)

For New Course

*Q. No. **6** carries **1** mark each (any four)* .... 1×4 = 4
*Q. No. **7** carries **2** marks each (any five)* .... 2×5 = 10
*Q. No. **8** carries **3** marks each (any two)* .... 3×2 = 6
*Q. No. **9** carries **6** marks each (any two)* .... 6×2 = 12
*Q. No. **10** carries **8** marks each (any one)* .... 8×1 = 8
Total = 40

Contd.

PART–A / ক-অংশ / ক-অংশ / क-बाहागो

(Introductory Macroeconomics)

(সমষ্টিবাদী অৰ্থবিজ্ঞান পৰিচয়)

(সমষ্টিবাদী অর্থবিজ্ঞান পরিচয়)

(थुबुर रांखान्थिनि सिनायथि)

1. Give short answers to ***any four*** of the following questions : 1×4=4

তলৰ *যিকোনো চাৰিটা* প্ৰশ্নৰ চমু উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের *যে-কোনো চারটি* প্রশ্নের সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोनब्रै*** सोंनायनि सुंद' फिननाय हो :

(i) Who is known as the father of Macroeconomics ?

সমষ্টিবাদী অৰ্থবিজ্ঞানৰ পিতৃ বুলি কাক জনা যায়?

সমষ্টিবাদী অর্থবিজ্ঞানের জনক বলে কে পরিচিত?

थुबुर रांखान्थिनि बिफा होनना सोरखौ मिथिनाय जायो?

(ii) What are the *two* sectors studied in 'two-sector economy' ?

'দ্বিখণ্ডবিশিষ্ট অৰ্থনীতি'ৰ অধ্যয়নত কোন *দুটা* খণ্ডৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হয়?

'দ্বিখণ্ডবিশিষ্ট অর্থনীতি'র অধ্যয়নে কোন্ *দুটি* খণ্ডের বিষয়ে আলোচনা করা হয়?

'गनै खोन्दो गोनां रांखान्थि'नि फरायसंनायाव माबे मोननै खोन्दोनि सोमोन्दै सावरायनाय जायो?

(iii) Write the full form of FRBM Act, 2003.

FRBM আইন, ২০০৩ ৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপ লিখা।

FRBM আইন, ২০০৩-এর সম্পূর্ণ রূপ লেখো।

FRBM आयेन, 2003 नि आबुं महरखौ लिर।

(iv) "Voluntary unemployment can exist in an economy with full employment equilibrium." Write whether this statement is correct or incorrect.

"পূৰ্ণ নিযুক্তিৰ ভাৰসাম্য অৱস্থাত থকা অৰ্থনীতি এখনত ইচ্ছাকৃত নিবনুৱা থাকিব পাৰে।" উক্তিটো শুদ্ধ *নে* অশুদ্ধ লিখা।

"পূর্ণ নিযুক্তির ভারসাম্য অবস্থায় থাকা একটি অর্থনীতিতে ইচ্ছাকৃত বেকার থাকতে পারে।" উক্তিটি শুদ্ধ *না* অশুদ্ধ লেখো।

"आबुं थिसननाय गोरोबथाइ थासारियाव थानाय रांखान्थि मोनसेआव गाव गोसो जानाय दां गैयि थानो हागौ।" बुंथिनाया गेबेंना गोरोन्थि लिर।

(v) In which year the 'Breeton Woods' Conference of the United Nations was held ?

ৰাষ্ট্ৰসংঘৰ 'ব্ৰিটন উডচ্' অধিবেশনখন কোন চনত অনুষ্ঠিত হৈছিল?

রাষ্ট্রসংঘের 'ব্রিটন উড্স্' অধিবেশনটি কোন্ সালে অনুষ্ঠিত হয়েছিল?

जथाइ हायुंनि 'ब्रिटन उडस' जथुम्माखौ माबे मायथाइयाव खुंनाय जादोंमोन ?

(vi) When the level of effective demand is attained ?

সক্ৰিয় চাহিদাৰ স্তৰ কেতিয়া প্ৰাপ্ত হয়?

সক্রিয় চাহিদার স্তর কখন অর্জিত হয়?

गोहोम गोनां बिनायनि खलब माब्ला मोननो हायो ?

(vii) $NNP_{FC} = NNP_{MP}$ – ________. *(Fill in the blank)*

উপাদান ব্যয়ত NNP = বজাৰ দৰত NNP – ________। *(খালী ঠাই পূৰ কৰা)*

উপাদান ব্যয়ে NNP = বাজার দরে NNP – ________। *(শূন্যস্থান পূর্ণ করো)*

दिहुनथाइ आयाव NNP = बाजार बेसेनाव NNP – ________।

(लांदां जायगा आबुं खालाम)

2. Answer ***any five*** of the following questions : 2×5=10

তলৰ ***যিকোনো পাঁচটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নিম্নোক্ত ***যে-কোনো পাঁচটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोनबा*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) Write *two* differences between direct tax and indirect tax.

প্ৰত্যক্ষ কৰ আৰু পৰোক্ষ কৰৰ *দুটা* পাৰ্থক্য লিখা।

প্রত্যক্ষ কর এবং পরোক্ষ করের *দুটি* পার্থক্য লেখো।

थोंजों खाजेना आरो खेंसालिया खाजोनानि मोननै फाराग लिर।

(ii) What do you understand by 'paradox of thrift' ?

'মিতব্যয়িতাৰ সাঁথৰ' বুলিলে কি বুজা?

'মিতব্যয়িতার আপাতবিরোধী সত্য' বলতে কী বোঝো?

'मुलाम्फानि पारादक्स' बुङोब्ला मा बुजियो ?

(iii) Write *one* similarity and *one* difference between capital goods and intermediate goods.

মূলধনী দ্ৰব্য আৰু মধ্যৱৰ্তী দ্ৰব্যৰ *এটা* সাদৃশ্য আৰু *এটা* পাৰ্থক্য লিখা।

মূলধনী দ্রব্য এবং মধ্যবর্তী দ্রব্যের *একটি* সাদৃশ্য এবং *একটি* পার্থক্য লেখো।

फुन्जि बेसाद आरो गेजेर खलबनि बेसादनि मोनसे महरसे आरो मोनसे फाराग लिर।

(iv) Explain the concept of ex-ante investment and ex-post investment.

প্ৰত্যাশিত বিনিয়োগ আৰু শেহান্ত বিনিয়োগ ধাৰণা *দুটা* বুজাই লিখা।

প্রত্যাশিত বিনিয়োগ এবং শেষ বিনিয়োগ ধারণা *দুটি* ব্যাখ্যা করো।

सानग्रोखानाय खाथायनाय आरो मोनखांखानाय खाथायनाय सानदांथि मोननैखौ बुजायना लिर।

(v) What are sources of supply of foreign currency in an economy ?

অৰ্থনীতি এখনত বিদেশী মুদ্ৰাৰ যোগানৰ উৎসসমূহ কি কি?

একটি অর্থনীতিতে বিদেশী মুদ্রার জোগানের উৎসসমূহ কী কী?

रांखान्थि मोनसेयाव गुबुन हादोरारि रांखावरिनि जगायनायनि फुंखाफोरा मा मा ?

(vi) Differentiate between revenue expenditure and capital expenditure.

ৰাজহ ব্যয় আৰু মূলধনী ব্যয়ৰ মাজত পাৰ্থক্য দেখুওৱা।

রাজস্ব ব্যয় এবং মূলধনী ব্যয়ের মধ্যে পার্থক্য দেখাও।

आय खरसा आरो फुन्जि खरसानि गेजेराव फाराग दिन्थि।

(vii) What do you understand by devaluation of domestic currency ? Write with an example.

দেশীয় মুদ্ৰাৰ অৱমূল্যায়ন বুলিলে কি বুজা? উদাহৰণসহ লিখা।

দেশীয় মুদ্রার অবমূল্যায়ন বলতে কী বোঝো? উদাহরণসহ লেখো।

हादोरारि रांखावरिनि बेसेन खमायनाय बुङोब्ला मा बुजियो ? बिदिन्थिजों लिर।

3. Answer ***any two*** of the following questions : 3×2=6

তলৰ ***যিকোনো দুটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো দুটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोननै*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) In an economy marginal propensity to save is 0.5. What will be the increase in income if there is a new investment of Rs. 600 crores ?

অৰ্থনীতি এখনৰ প্ৰান্তিক সঞ্চয় প্ৰৱণতা হৈছে 0.5। এনে ক্ষেত্ৰত 600 কোটি টকাৰ নতুন বিনিয়োগে অৰ্থনীতিত কিমান পৰিমাণৰ নতুন আয়ৰ সৃষ্টি কৰিব?

একটি অর্থনীতির প্রান্তিক সঞ্চয় প্রবণতা হল 0.5। এরূপ ক্ষেত্রে 600 কোটি টাকার নতুন বিনিয়োগ অর্থনীতিতে কত পরিমাণ নতুন আয়ের সৃষ্টি করবে?

रांखान्थि मोनसेनि रुगुङारि थिनो गोसो जानाया जादों 0.5। बे बेलायाव 600 कौटि रांनि गोदान खाथायनाया रांखान्थियाव बेसेबां बिबांनि गोदान आय सोरजिगोन ?

(ii) What is fiscal policy ? Write its *two* objectives ? 1+2=3

ৰাজকোষীয় নীতি কি? ইয়াৰ *দুটি* উদ্দেশ্য লিখা।

রাজস্ব নীতি কী? এর *দুটি* উদ্দেশ্য লেখো।

राङारि मावसोलोआ मा ? बेनि मोननै थांखि लिर।

(iii) How financial deficits can be reduced ? Explain briefly.

বিত্তীয় ঘাটি কেনেকৈ দূৰ কৰিব পাৰি? চমুকৈ বৰ্ণনা কৰা।

আর্থিক ঘাটতি কীভাবে দূর করা যেতে পারে? সংক্ষেপে ব্যাখ্যা করো।

रां-राहायारि आंखालखौ मावरै गैया खालामनो हायो ? सुंद'यै बेखेव।

(iv) In the context of national income accounting, analyse the concept of planned and unplanned change in inventories with a hypothetical example.

জাতীয় আয় গণনাৰ প্ৰসংগত পূৰ্ববৰ্তী দ্ৰব্যৰ পৰিকল্পিত আৰু অপৰিকল্পিত পৰিৱৰ্তনৰ ধাৰণা কাল্পনিক উদাহৰণ এটাৰ সহায়ত বুজাই লিখা।

জাতীয় আয় গণনার প্রসঙ্গে পূর্ববর্তী দ্রব্যের পরিকল্পিত এবং অপরিকল্পিত পরিবর্তনের ধারণা একটি কাল্পনিক উদাহরণের সাহায্যে বুঝিয়ে লেখো।

हायुआरि आय सानरिखिनायनि लोब्बायाव उननि बेसादनि बिथांखि आरो बिथांखि नङि सोलायनायनि सानदांथि सान मोन्दांथि बिदिन्थि मोनसेनि हेफाजाबाव बुजायना लिर।

4. Answer **any two** of the following questions : 6×2=12

তলৰ ***যিকোনো দুটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো দুটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोननै*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) What is balance of payment ? Explain its components. 1+5=6

পৰিশোধৰ সমতা কি? ইয়াৰ উপাদানসমূহ ব্যাখ্যা কৰা।

পরিশোধের সমতা কী? এর উপাদানসমূহ ব্যাখ্যা করো।

रांहोनायनि समानथाया मा ? बेनि जथाइफोरखौ बेखेव।

(ii) Explain the process of credit creation by commercial banks. What is money multiplier ? 5+1=6

বাণিজ্যিক বেংকৰ ঋণ সৃষ্টিৰ প্ৰক্ৰিয়া ব্যাখ্যা কৰা। মুদ্ৰা গুণক কি?

বাণিজ্যিক ব্যাঙ্কের ঋণ সৃষ্টির প্রক্রিয়া ব্যাখ্যা করো। মুদ্রা গুণক কী?

फालांगियारि रांख'नि दाहार सोरजिनायनि फारिखान्थि बेखेव। रां गुन बांहोग्राया मा ?

(iii) What is aggregate demand ? Write about its components. 1+5=6

সামগ্রিক চাহিদা কি? ইয়াৰ উপাদানসমূহৰ বিষয়ে লিখা।

সামগ্রিক চাহিদা কী? এর উপাদানসমূহের বিষয়ে লেখো।

गासै बिनाया मा ? बेनि जथाइफोरनि सोमोन्दै लिर।

(iv) Is GDP an indicator of welfare of a nation ? Justify your answer.

GDP দেশ এখনৰ কল্যাণৰ নির্দেশক হয়নে? তোমাৰ উত্তৰৰ যুক্তিযুক্ততা আগবঢ়োৱা।

GDP কি একটি দেশের কল্যাণের নির্দেশক হয়? তোমার উত্তরের যুক্তি দাও।

GDP आ हादोर गंसेनि गोजोननि दिन्थिसारग्रा नंगौ ना ? नोंनि फिननायनि जुक्ति गोनां हो।

5. Answer ***any one*** of the following questions : 8×1=8

তলৰ ***যিকোনো এটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো একটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोनसे*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) What is value addition ? Explain the value-added method of calculating national income. Write an important merit of this method. 1+6+1=8

মূল্য সংযোজন কি? জাতীয় আয় গণনাৰ মূল্য সংযোজন পদ্ধতি ব্যাখ্যা কৰা। এই পদ্ধতিৰ এটা মূল সুবিধা লিখা।

মূল্য সংযোজন কী? জাতীয় আয় গণনার মূল্য সংযোজন পদ্ধতিটি ব্যাখ্যা করো। এই পদ্ধতির একটি প্রধান সুবিধা লেখো।

बेसेन दाजाबदेरनाया मा ? हायुङारि आय हिसाब खालामनायनि बेसेन दाजाबदेरनाय माबखान्थियौ बेखेव। बे आदबनि मोनसे गोनांथार खाबु लिर।

(ii) Write about the quantitative and qualitative measures used by the central bank to regulate money supply in an economy.

কেন্দ্ৰীয় বেংকে অৰ্থনীতিত মুদ্ৰাৰ যোগান নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা পৰিমাণবাচক আৰু গুণবাচক আহিলাসমূহৰ বিষয়ে লিখা।

অর্থনীতিতে মুদ্রার জোগান নিয়ন্ত্রণ করার জন্য কেন্দ্রীয় ব্যাঙ্ক দ্বারা ব্যবহৃত পরিমাণবাচক এবং গুণবাচক পরিমাপসমূহের বিষয়ে লেখো।

मिरुवारि रांखा'आ रांखान्थियाव रांखावरि जगायनाय सामलायनो थाखाय बाहायनाय बिबाङारि आरो गुनआरि जखा सुनायफोरनि सोमोन्दै लिर।

(iii) Explain the working of investment multiplier with example. What is backward working of investment multiplier ?

7+1=8

বিনিয়োগ গুণকৰ কাৰ্যপ্ৰক্ৰিয়া উদাহৰণসহ ব্যাখ্যা কৰা। বিনিয়োগ গুণকৰ পশ্চাদমুখী ক্ৰিয়া কি?

বিনিয়োগ গুণকের কার্যপ্রক্রিয়া উদাহরণসহ ব্যাখ্যা করো। বিনিয়োগ গুণকের পশ্চাদ্‌মুখী ক্রিয়া কী?

खाथायनाय गुनहोग्रानि मावनाय फारिखान्थिखौ बिदिन्थिजों बेखेव। खाथायनाय गुनहोग्रानि उनमोखाङारि जाथाइया मा ?

PART–B / খ–অংশ / খ–অংশ / ख–बाहागो

(Indian Economic Development)

(ভাৰতৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন)

(ভারতের অর্থনৈতিক উন্নয়ন)

(भारतआरि रांखान्थि दावगानाय)

6. Give short answer to ***any four*** of the following questions :

1×4=4

তলৰ ***যিকোনো চাৰিটা*** প্ৰশ্নৰ চমু উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো চারটি*** প্রশ্নের সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोनब्रै*** सोंनायनि सुंद' फिननाय हो :

(i) What is 'marketable surplus' in the context of agricultural production ?

কৃষি উৎপাদনৰ ক্ষেত্ৰত 'বিক্ৰীযোগ্য উদ্বৃত্ত' কি?

কৃষিজ উৎপাদনের ক্ষেত্রে 'বিক্রয়যোগ্য উদ্বৃত্ত' কী?

आबाद दिहुननायनि बेलायाव 'फाननायाव बाग्ला' या मा ?

(ii) Write the full form of NCERT.

NCERT ৰ সম্পূৰ্ণ ৰূপ লিখা।

NCERT-এর সম্পূর্ণ রূপ লেখো।

NCERT-नि आबुं महरखौ लिर।

(iii) Which Indian company bought the English tea company 'Tetley' in 2000 ?

কোনটো ভাৰতীয় কোম্পানীয়ে 2000 চনত ইংলেণ্ডৰ চাহ কোম্পানী 'Tetley (টেটলী)' ক্রয় কৰিছিল?

কোন্ ভারতীয় কোম্পানী 2000 সালে ইংল্যাণ্ডের চা কোম্পানী 'Tetley (টেটলী)' ক্রয় করেছিল?

माबे भारतआरि कम्पानीया 2000 मायथाइयाव इंलेण्डनि साहा कम्पानी 'Tetley (टेटली)' बायदोंमोन ?

(iv) The owner of a saloon is a regular salaried/self-employed/casual wage labourer. *(Choose the correct option)*

এখন চেলুনৰ স্বত্বাধিকাৰী জন হৈছে নিয়মীয়া বেতনভোগী/স্বনিয়োজিত/নৈমিত্তিক শ্ৰেণীৰ শ্ৰমিক। *(শুদ্ধ বিকল্প বিচাৰ কৰা)*

একজন সেলুনের স্বত্বাধিকারী হলেন নিয়মিত বেতনভোগী/স্বনিয়োজিত/নৈমিত্তিক শ্রেণীর শ্রমিক। *(শুদ্ধ বিকল্পটি বেছে নাও)*

गंसे सेलुननि बिगोमाया जादों बेथन मोनबाय थाग्रा/गाबआरि थिसननाय/नांब्र'ब थाखोनि मावदांसा। *(गेबें बासिस्लाय सायख')*

(v) What is India's ranking in terms of Human Development Index, 2023-24 ?

2023-24 ত মানৱ উন্নয়ন সূচকৰ ক্ষেত্ৰত ভাৰতৰ স্থান কিমান?

2023-24-এ মানব উন্নয়ন সূচকের ক্ষেত্রে ভারতের স্থান কত?

2023-24 आव सुबुं जौगानाय फारिनि बेलायाव भारतनि जायगाय मा ?

(vi) Agriculture/Industry/Services sector is the largest contributor to the National Income of India at present. *(Choose the correct option)*

বৰ্তমান সময়ত ভাৰতৰ জাতীয় আয়লৈ কৃষি/উদ্যোগ/সেৱা খণ্ডই সৰ্বাধিক বৰঙণি যোগায়। *(শুদ্ধ বিকল্প বিচাৰ কৰা)*

বর্তমান সময়ে ভারতের জাতীয় আয়ে কৃষি/শিল্প/সেবা খণ্ডেরই সর্বাধিক অবদান রয়েছে। *(শুদ্ধ বিকল্পটি বেছে নাও)*

आथिखाल समाव भारतनि हायुङारि आयसिम आबाद/दारिमिन/सिबिथाइ खोन्दोआ बयनिखुइ बांसिन बिहोमा हीयो। *(गेबें बासिस्लाय सायख')*

7. Answer ***any five*** of the following questions : 2×5=10

তলৰ *যিকোনো পাঁচটা* প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের *যে-কোনো পাঁচটি* প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया सोंनायनि*** फिननाय हो :

(i) Write *two* causes of slow economic growth and re-emergence of poverty in Pakistan.

পাকিস্তানৰ মন্থৰ অৰ্থনৈতিক বৃদ্ধি আৰু দৰিদ্ৰতাৰ পুনৰ উত্থানৰ *দুটা* কাৰণ লিখা।

পাকিস্তানের মন্থর অর্থনৈতিক বৃদ্ধি এবং দারিদ্রতার পুনঃউত্থানের *দুটি* কারণ লেখো।

पाकिस्थाननि लासै रांखान्थि बांनाय आरो निखावरिनि हांखोआ फिन जरुरि जानायनि मोननै जाहोन लिर।

(ii) Classify the following into renewable and non-renewable resources :

তলত দিয়াবোৰক নবীকৰণযোগ্য আৰু অনবীকৰণযোগ্য সম্পদত শ্ৰেণীবিভাজন কৰা ঃ

নিম্নোক্তগুলিকে নবীকরণযোগ্য এবং অনবীকরণযোগ্য সম্পদে শ্রেণীবিভাজন করো ঃ

गाहायाव होनायफोरखौ फोदानजाफिननाय आरो फोदानफिनजायि सम्पदआव थाखो बाहागो खालाम :

(a) Tree

গছ

গাছ

बिफां

(b) Coal

কয়লা

কয়লা

खैला

(c) Iron ore

লোৰ আকৰ

লৌহ আকরিক

सोर फेरखोना

(d) Sea fish

সাগৰীয় মাছ

সাগরীয় মাছ (সামুদ্রিক মাছ)

लैथोआरि ना

(iii) Write *two* benefits of formal sector employment.

আনুষ্ঠানিক খণ্ডৰ নিযুক্তিৰ *দুটা* সুবিধা লিখা।

আনুষ্ঠানিক খণ্ডের নিযুক্তির *দুটি* সুবিধা লেখো।

नेमआरि खोन्दोनि थिसननायनि मोननै मुलाम्फा (खाबु) लिर।

(iv) What do you understand by outsourcing ? Write with an example.

বহিঃউৎস গ্ৰহণ বুলিলে কি বুজা ? উদাহৰণসহ লিখা।

বহিঃউৎস গ্রহণ বলতে কী বোঝো ? উদাহরণসহ লেখো।

बायजोफुंखा नाजावनाय बुङोब्ला मा बुजियो ? बिदिन्थिजों लिर।

(v) What are the types of economic system ? Which economic system did India adopt after independence ? 1+1=2

অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থাৰ প্ৰকাৰ কেইটা কি কি ? স্বাধীনতাৰ পিছত ভাৰতে কোনটো অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিছিল ?

অর্থনৈতিক ব্যবস্থার প্রকারগুলি কী কী ? স্বাধীনতার পরে ভারত কোন্ অর্থনৈতিক ব্যবস্থাটি গ্রহণ করেছিল ?

रांखान्थियारि खान्थिफोरनि रोखोमफोरा मा मा ? उदांस्रिनि उनाव भारतआ माबे रांखान्थि खान्थिखौ आजावदोंमोन ?

(vi) Write *two* important achievements of India's education sector.

ভাৰতৰ শিক্ষা খণ্ডৰ *দুটা* উল্লেখযোগ্য সফলতা লিখা।

ভারতের শিক্ষা খণ্ডের দুটি উল্লেখযোগ্য সফলতা লেখো।

भारतनि सोलोंथाइ खोन्दोनि मोननै मख'जाथाव जाफुंसारनाय लिर।

(vii) What are the aspects included in 'agricultural marketing' process ?

'কৃষি বিপণন' প্ৰক্ৰিয়াত কি কি দিশ অন্তৰ্ভুক্ত হয়?

'কৃষি বিপণন' প্রক্রিয়াতে কী কী দিক অন্তর্ভুক্ত হয়?

'आबादारि हाथाइ' फारिखान्थियाव मा मा दिग सोसननाय जायो?

8. Answer ***any two*** of the following questions : 3×2=6

তলৰ ***যিকোনো দুটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো দুটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोननै*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) When did the Central Pollution Control Board of India was established ? Write *two* functions of this board. 1+2=3

ভাৰতবৰ্ষত কেন্দ্ৰীয় প্ৰদূষণ নিয়ন্ত্ৰণ পৰিষদ কেতিয়া গঠন কৰা হৈছিল? এই পৰিষদৰ *দুটা* কাৰ্য্য লিখা।

ভারতবর্ষে কেন্দ্রীয় দূষণ নিয়ন্ত্রণ পর্ষদ কবে গঠন করা হয়েছিল? এই পর্ষদের *দুটি* কার্য লেখো।

भारतआव मिरु गिन्नाय जानाय होबथाग्रा आफादखौ माब्ला दानाय जादोंमोन? बे आफादनि मोननै खामानि लिर।

(ii) Match the left and right hand side of the following table :

তলৰ তালিকাৰ বাওঁপক্ষ আৰু সোঁপক্ষ মিলোৱা ঃ

নীচের তালিকার বামদিক এবং ডানদিক মেলাও ঃ

गाहायनि थख'लाइनि आगसि फारसेखौ आगदा फारसेजों गोरोबहो :

1.	Prime Minister প্ৰধানমন্ত্ৰী প্রধানমন্ত্রী गाहाइ मन्थ्रि	A.	Seeds that give large proportion of outputs অধিক অনুপাতত উৎপাদন কৰিব পৰা বীজ অধিক অনুপাতে উৎপাদন করতে পারা বীজ गोबां रुजुथाइयाव दिहुननो हानाय जोलै
2.	Gross Domestic Product মুঠ দেশীয় উৎপাদন মোট দেশীয় উৎপাদন जथाइ नखर दिहुनथाइ	B.	Quantity of goods that can be imported আমদানি কৰিব পৰা সামগ্ৰীৰ পৰিমাণ আমদানি করতে পারা সামগ্রীর পরিমাণ लाबोनो हानाय बेसादनि बिबां
3.	Quota কোটা কোটা कवटा	C.	Chairperson of the Planning Commission পৰিকল্পনা আয়োগৰ অধ্যক্ষ পরিকল্পনা আয়োগের অধ্যক্ষ बिथांखि आय'गनि आफादगिरि
4.	Land reform measures ভূমি সংস্কাৰ ব্যৱস্থাৱলী ভূমি সংস্কার ব্যবস্থাবলী हा सोदोनाय राहा	D.	The money value of all the final goods and services produced within the economy in one year এক অৰ্থব্যৱস্থাত এটা নিৰ্দিষ্ট বছৰত উৎপাদিত সকলো অন্তিম ব্যৱহাৰযোগ্য সামগ্ৰী আৰু সেৱাৰ মুদ্ৰা মূল্য এক অর্থব্যবস্থায় একটি নির্দিষ্ট বছরে উৎপাদিত সকল অন্তিম ব্যবহারযোগ্য সামগ্রী এবং সেবার মুদ্রা মূল্য मोनसे रांखान्थियाव मोनसे थि बोसोराव दिहुनजानाय गासै जोबथा बाहायजाथाव बेसाद आरो सेवानि रांआरि मान।

5.	HYV seeds উচ্চ উৎপাদনক্ষম বীজ উচ্চ উৎপাদনক্ষম বীজ गोबां सोमजिहोनाय जोलै	E.	Improvements in the field of agriculture to increase its productivity উৎপাদনশীলতা বৃদ্ধিৰ বাবে কৃষি খণ্ডত সাধন কৰা উন্নতি উৎপাদনশীলতা বৃদ্ধির জন্য কৃষিখণ্ডে সাধন করা উন্নতি दिहुनथाइ बांहोनायनि थाखाय आबाद बिथिंआव लाबोनाय दावगानाय
6.	Subsidy ৰাজসাহায্য ভর্তুকি रेहाय मदद	F.	The monetary assistance given by government for production activities উৎপাদন কাৰ্যৰ বাবে চৰকাৰে দিয়া মুদ্ৰা সাহায্য উৎপাদন কার্যের জন্য সরকারের দেওয়া মুদ্রা সাহায্য दिहुननाय खामानिनि थाखाय सरकारा होनाय रां मदद

(iii) Who is a worker ? Are the following workers — a beggar, a thief, a smuggler and a gambler ? Why ? 1+2=3

শ্ৰমিক কাক বোলে? ভিক্ষাৰী, চোৰ, চোৰাং কাৰবাৰী, জুৱাৰী — এইসকল শ্ৰমিক হয়নে? কাৰণ দৰ্শোৱা।

শ্রমিক কাকে বলে? ভিক্ষুক, চোর, চোরাকারবারী, জুয়ারী — এরা কি শ্রমিক? কারণ দেখাও।

खामानि मावग्रा सोरखौ बुङो? बिबायारि, सिखाव, सिखावै फालांगि खालामग्रा, जुवारि-बेसोरो खामानि मावग्राना? जाहोन दिन्थि।

(iv) Explain the 'great leap forward campaign' of China as initiated in 1958.

1958 চনত চীনত গ্ৰহণ কৰা 'সন্মুখলৈ বৃহৎ জাপ অভিযান' চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

1958 সালে চীনের গ্রহণ করা 'সম্মুখে বৃহৎ অগ্রগতি অভিযান' সংক্ষেপে ব্যাখ্যা করো।

1958 मायथाइयाव चीनाव आजावनाय 'great leap forward जावरिखांनाय' नि सुंद'यै बेखेव।

9. Answer ***any two*** of the following questions : 6×2=12

তলৰ *যিকোনো দুটা* প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের *যে-কোনো দুটি* প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोननै*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) Write a note on the development path of India, China and Pakistan.

ভাৰত, চীন আৰু পাকিস্তানৰ অৰ্থনৈতিক উন্নয়ন পৰিক্ৰমাৰ বিষয়ে এটা টোকা লিখা।

ভারত, চীন এবং পাকিস্তানের অর্থনৈতিক উন্নয়ন পরিক্রমার বিষয়ে একটি টীকা লেখো।

भारत, चीन, आरो पाकिस्थाननि रांखान्थि जौगानाय लामानि सोमोन्दै रैबसुं लिर।

(ii) Write *two* differences between human capital and physical capital. Discuss the sources of human capital formation. 2+4=6

মানৱ মূলধন আৰু ভৌতিক মূলধনৰ *দুটা* পাৰ্থক্য লিখা। মানৱ মূলধন গঠনৰ উৎসসমূহ আলোচনা কৰা।

মানব মূলধন এবং ভৌতিক মূলধনের *দুটি* পার্থক্য লেখো। মানব মূলধন গঠনের উৎসসমূহ আলোচনা করো।

सुबुं फुन्जि आरो महरारि फुन्जिनि मोननै फाराग लिर। सुबुं फुन्जि दानायनि फुंखाफोरखौ सावराय।

(iii) Discuss the importance of credit for rural development. Write *three* differences between formal and informal sources of rural credit. 3+3=6

গ্ৰাম্য উন্নয়নৰ বাবে ঋণৰ প্ৰয়োজনীয়তা আলোচনা কৰা। গ্ৰাম্য ঋণৰ আনুষ্ঠানিক আৰু অনানুষ্ঠানিক উৎসৰ *তিনিটা* পাৰ্থক্য লিখা।

গ্রাম্য উন্নয়নের জন্য ঋণের প্রয়োজনীয়তা আলোচনা করো। গ্রাম্য ঋণের আনুষ্ঠানিক এবং অনানুষ্ঠানিক উৎসের *তিনটি* পার্থক্য লেখো।

गामि दावगानायनि थाखाय दाहारनि गोनांथिखौ सावराय। गामि दाहारनि नेम आरो अनेम फुंखानि मोनथाम फाराग लिर।

(iv) Write short notes on ***any two*** of the following : 3+3=6

তলৰ ***যিকোনো দুটাৰ*** বিষয়ে চমু টোকা লিখা ঃ

নীচের ***যে-কোনো দুটির*** বিষয়ে সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोननैनि*** सोमोन्दै रेबसुं लिर :

(a) Import substitution trade policy

আমদানি প্ৰতিকল্পন বাণিজ্য নীতি

আমদানি প্রতিস্থাপন বাণিজ্য নীতি

लाबोनाय सोलायनाय फालांगियारि मावसोलो

(b) Role of small-scale industry in Indian economy

ভাৰতীয় অৰ্থনীতিত ক্ষুদ্ৰ উদ্যোগৰ ভূমিকা

ভারতীয় অর্থনীতিতে ক্ষুদ্র শিল্পের ভূমিকা

भारतआरि रांखान्थियाव उन्दै जखानि दारिमिननि बिफाव

(c) Condition of agriculture sector of India at the time of independence

স্বাধীনতাৰ সময়ত ভাৰতৰ কৃষি খণ্ডৰ অৱস্থা

স্বাধীনতার সময়ে ভারতের কৃষিখাতের অবস্থা

उदांस्रिनि समाव भारतनि आबाद खोन्दोनि थासारि

10. Answer ***any one*** of the following questions : 8×1=8

তলৰ ***যিকোনো এটা*** প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের ***যে-কোনো একটি*** প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

गाहायनि ***जायखिजाया मोनसे*** सोंनायनि फिननाय हो :

(i) What is organic farming ? How does it help in sustainable development ? Write *three* merits and *two* limitations of organic farming. 1+2+5=8

জৈৱিক কৃষি পদ্ধতি কি? এই পদ্ধতিয়ে বহনক্ষম উন্নয়নত কেনেদৰে সহায় কৰে? জৈৱিক কৃষি পদ্ধতিৰ *তিনিটা* সুফল আৰু *দুটা* সীমাবদ্ধতা লিখা।

জৈবিক কৃষি পদ্ধতি কী? এই পদ্ধতিটি বহনক্ষম উন্নয়নে কীভাবে সাহায্য করে? জৈবিক কৃষি পদ্ধতির *তিনটি* সুফল এবং *দুটি* সীমাবদ্ধতা লেখো।

मिथिंगायारि आबाद मावनाय खान्थिया मा ? बे खान्थिया बानस'थाव दावगानायाव माबौरै हेफाजाब खालामो ? मिथिंगायारि आबाद मावनाय खान्थिनि मोनथाम मोजां आरो मोननै सिमागोनांखौ लिर।

(ii) "The threat to India's environment poses a dichotomy." Based on this statement, write an analytical note on the current environmental situation and problems in India. What are the factors responsible for land degradation in India ? 6+2=8

"ভাৰতবৰ্ষত পৰিবেশৰ প্ৰতি ভাবুকিয়ে দ্বিভাজনৰ সৃষ্টি কৰিছে।" এই উক্তিৰ ভিত্তিত ভাৰতবৰ্ষৰ বৰ্তমানৰ পৰিৱেশীয় অৱস্থা তথা সমস্যাৰ বিষয়ে এটা বিশ্লেষণাত্মক টোকা লিখা। ভাৰতত ভূমিৰ অৱনমনৰ বাবে জগৰীয়া কাৰকসমূহ কি কি?

"ভারতবর্ষে পরিবেশের প্রতি বিপদের আশঙ্কা দ্বিভাজনের সৃষ্টি করেছে।" এই উক্তির ভিত্তিতে ভারতবর্ষের বর্তমানের পারিপার্শ্বিক অবস্থা তথা সমস্যার বিষয়ে একটি বিশ্লেষণাত্মক টীকা লেখো। ভারতে ভূমির উৎকর্ষ হ্রাস করার জন্য কোন্ কারণগুলি দায়ী?

भारत हादोराव आबहावानि फारसे खैफोदनांआ नैसोखानाय सोमजिहोदों। बे बुंथिनि बिथायाव भारत हादोरनि आथिखालनि आबहावायारि थासारि आरो जेंनानि सोमोन्दै मोनसे बिजिरथाइयारि रेबसुं लिर। भारतआव हानि जामख' होनायनि थाखाय दायगोनां जाहोग्राफोरा मा मा ?

(iii) Briefly write about — *(a)* industrial sector reform *(b)* financial sector reform and *(c)* tax reform measures undertaken as part of liberalization policy of economic reforms, 1991. 3+3+2=8

ভাৰতত 1991 চনৰ অৰ্থনৈতিক সংস্কাৰৰ অন্তৰ্গত উদাৰীকৰণ নীতিৰ অংশ ৰূপে ৰূপায়ণ কৰা — *(a)* উদ্যোগিক খণ্ডৰ সংস্কাৰ *(b)* বিত্তীয় খণ্ডৰ সংস্কাৰ আৰু *(c)* কৰ সংস্কাৰৰ বিষয়ে চমুকৈ বৰ্ণনা কৰা।

ভারতে 1991 সালের অর্থনৈতিক সংস্কারের অন্তর্গত উদারীকরণ নীতির অংশরূপে রূপায়ণ করো — *(a)* ঔদ্যোগিক খণ্ডের সংস্কার *(b)* আর্থিক খণ্ডের সংস্কার এবং *(c)* কর সংস্কারের বিষয়ে সংক্ষেপে বর্ণনা করো।

भारतआव 1991 मायथाइनि रांखान्थि सोदांनायनि सिङाव उदांखान्थि मावसोलोनि बाहागो हिसाबै जाफुं हो — *(a)* दारिमिनारि खोन्दोनि सोदांनाय *(b)* रां राहा खोन्दो सोदांनाय *(c)* खाजोना सोदांनायनि सोमोन्दै सुंद'यै बेखेव।

———×———

CODE : 35T HIST
(EN/AS/BN/BD)

2025

HISTORY

Full Marks : 80

Pass Marks : 24

Time : Three hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

Q. No. ***1*** *carries* ***1*** *mark each*	1×8 = 8
Q. No. ***2*** *carries* ***2*** *marks each*	2×8 = 16
Q. No. ***3*** *carries* ***4*** *marks each*	4×8 = 32
Q. No. ***4*** *carries* ***6*** *marks each*	6×3 = 18
Q. No. ***5*** *carries* ***6*** *marks each*	6×1 = 6
	Total = 80

Contd.

1. Answer the following questions : ***(any eight)*** 1×8=8

নিম্নলিখিত প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ দিয়া ঃ *(যিকোনো আঠটা)*

নিম্নোক্ত প্রশ্নগুলির উত্তর দাও ঃ *(যে-কোনো আটটি)*

गाहायनि सोंनायफोरनि फिननाय लिर : ***(मोनदाइननि)***

(i) Who is known as the 'Father of Indian Archaeology'?

কোনজন ব্যক্তিক 'ভাৰতীয় প্ৰত্নতত্ত্বৰ জনক' বুলি জনা যায়?

'ভারতীয় প্রত্নতত্ত্বের জনক' বলে কে পরিচিত ?

'सोरखौ भारतनि गोदोमिनारि (Archaeology) बिफा बुंनाय जायो?

(ii) Name *one* Janapada.

এখন জনপদৰ নাম লিখা।

একটি জনপদের নাম লেখো।

मोनसे जनपदनि मुं लिर।

(iii) Who composed the *Allahabad Pillar Inscription*?

এলাহাবাদ স্তম্ভলিপি কোনে ৰচনা কৰিছিল?

এলাহাবাদ স্তম্ভলিপি কে রচনা করেছিল ?

एलाहाबाद खाम्फा हांखोखौ सोर रनसायदोंमोन?

(iv) Where was Buddha born?

বুদ্ধদেৱৰ জন্ম ক'ত হৈছিল?

বুদ্ধদেবের জন্ম কোথায় হয়েছিল ?

बुद्धदेवा बबेयाव जोनोम जादोंमोन ?

(v) During whose reign Chinese traveller Hieu-Yen-Chang visited Assam?

কোনজন শাসকৰ শাসনকালত চীনা পৰিব্ৰাজক হিউৱেন চাঙে অসম ভ্ৰমণ কৰিছিল?

কার শাসনকালে চীনা পরিব্রাজক হিউয়েন-সাং আসামে ভ্রমণ করেছিলেন ?

सोर खुंगिरिनि समाव चीना दाववायारि हिउवेन चां आ आसामाव फैदोंमोन ?

(vi) Who was the first prince of Assam to revolt against the British?

বৃটিছৰ বিৰুদ্ধে বিদ্ৰোহ কৰা অসমৰ প্ৰথমজন ৰাজকোঁৱৰ কোন আছিল?

ব্রিটিশদের বিরুদ্ধে বিদ্রোহ করা আসামের প্রথম রাজা কে ছিলেন ?

ब्रिटिसनि हेंथाये जुजिनाय आसामनि गिबिसिन राजखुंगुरनि मुङा मा ?

(vii) Who authored 'Rihla'?

'ৰিহ্লা'ৰ লেখক কোন?

'রিহ্লা'-র লেখক কে?

रिहलानि लिरगिरिया सोर?

(viii) Who started the Virashaiva Tradition in Karnataka?

কোনে কৰ্ণাটকৰ বীৰশৈৱ পৰম্পৰাৰ আৰম্ভ কৰিছিল?

কর্ণাটকে বীরশৈব পরম্পরা কে আরম্ভ করেছিল ?

कर्नाटकनि बिरसैब दोरोङारि सोर जागायदोंमोन ?

(ix) Name the best-known woman poet of the Bhakti tradition.

ভক্তি পৰম্পৰাৰ সকলোতকৈ প্ৰসিদ্ধ মহিলা কবিগৰাকীৰ নাম লিখা।

ভক্তি পরম্পরার সবথেকে পরিচিত মহিলা কবির নাম লেখো।

सिबिथाय दोरोङारिनि बयनिखुइबो मुंदांखासिन आयजो खन्थाइगिरि मुं लिर।

(x) What is Bell of Arms?

অস্ত্ৰাগাৰ কি?

অস্ত্রাগার কি ?

हाथियार भान्दार (बारित्र) मा ?

(xi) Name the leader of Vietnam War.

ভিয়েটনাম যুদ্ধৰ নেতাজনৰ নাম লিখা।

ভিয়েতনামের যুদ্ধনেতার নাম লেখো।

भियेतनाम दावहानि दैदेनगिरिनि मुं लिर।

(xii) Which country has the longest written Constitution?

কোনখন দেশৰ সংবিধান দীৰ্ঘতম লিখিত সংবিধান?

কোন্ দেশের সংবিধান দীর্ঘতম লিখিত সংবিধান ?

बबे मोनसे हादरनि संबिजिदआ गोलावसिन लिरनाय संबिजिद ?

2. Answer the following questions in brief : ***(any eight)*** 2×8=16

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ চমু উত্তৰ দিয়া ঃ *(যিকোনো আঠটা)*

নীচের প্রশ্নগুলির সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও ঃ *(যে-কোনো আটটি)*

सुंदयै फिननाय लिर : ***(जायखिजाया मोनदाइन)***

(i) Name *any two* important sites of Harappan Civilization.

হৰপ্পা সভ্যতাৰ *যিকোনো দুখন* স্থানৰ নাম লিখা।

হরপ্পা সভ্যতার *যে-কোনো দুটি* স্থানের নাম লেখো।

हरप्पा सोदोमस्थिनि जायखिजाया मोननै जायगानि मुं लिर।

(ii) What were the *two* settlements of the Harappan Civilization?

হৰপ্পা সভ্যতাৰ *দুটা* জনবসতি কি কি?

হরপ্পা সভ্যতার *দুটি* জনবসতি কি কি ?

हरप्पा सोदोमस्थिनि मोननै सुबुं थाथाय मा मा ?

(iii) Write *any two* vows of Jain monks and nuns.

জৈন ভিক্ষু-ভিক্ষুণীসকলৰ পালনীয় *যিকোনো দুটা* অঙ্গীকাৰ লিখা।

জৈন সন্ন্যাসী-সন্ন্যাসীনিদের পালনীয় *যে-কোনো দুটি* অঙ্গীকার লেখো।

जैन भिक्षु भिक्षुनिफोरा लानाय जायखिजाया मोननै समाय खिरा लिर।

(iv) Name *two* cities of ancient Assam.

প্ৰাচীন অসমৰ *দুখন* নগৰৰ নাম লিখা।

প্রাচীন আসামের *দুটি* শহরের নাম লেখো।

गोदोनि आसामनि नोगोर मोननैनि मुं लिर।

(v) Name two important 'Tantra Sastra' of ancient Assam.

প্ৰাচীন অসমৰ দুখন 'গুৰুত্বপূৰ্ণ তন্ত্ৰশাস্ত্ৰ'ৰ নাম লিখা।

প্রাচীন আসামের দুটি গুরুত্বপূর্ণ 'তন্ত্রশাস্ত্রে'র নাম লেখো।

गोदोनि आसामनि गोनांथार गानै तन्त्रसास्त्रनि मुं लिर।

(vi) What, according to the historians, were the two categories of Bhakti traditions?

ইতিহাসবিদসকলৰ মতে ভক্তি পৰম্পৰাৰ মূল ভাগ দুটা কি কি?

ঐতিহাসিকদের মতে ভক্তি পরম্পরার মূল ভাগ দুটি কি কি ?

जारिमिनगिरिफोरनि बादिब्ला सिबिथाय दौरोंजारिनि गुबै बाहागो मोननैया मा मा ?

(vii) Who discovered the ruins at Hampi and when ?

হাম্পী চহৰৰ ধ্বংসাৱশেষ কোনে কেতিয়া আৱিষ্কাৰ কৰিছিল?

হাম্পি শহরের ধ্বংসাবশেষ কে কবে আবিষ্কার করেছিল?

हामपि नोगोरखौ सोर आरो माब्ला दिहुनफिनदोंमोन ?

(viii) Name *any two* types of land under Akbar.

আকবৰৰ অধীনত *যিকোনো দুই* প্ৰকাৰৰ ভূমিৰ নাম লিখা।

আকবরের অধীনস্থ *যে-কোনো দুই* প্রকারের ভূমির নাম লেখো।

आकबरनि सिङाव जायखिजाया मोननै रोखोमनि हानि मुं लिर।

(ix) Who introduced the permanent settlement in Bengal and when ?

বংগত চিৰস্থায়ী বন্দবস্তৰ প্ৰবৰ্তন কোনে কেতিয়া কৰিছিল?

বঙ্গে চিরস্থায়ী বন্দোবস্তের প্রবর্তন কে কবে করেছিল ?

बंगआव अरायथा बन्दर थाथायखौ सोर आरो माब्ला खालामदोंमोन ?

(x) What were Northern Black Polished ware ?

উত্তৰাঞ্চলৰ ক'লা পলিচ দিয়া শিল্প সম্ভাৰ কি?

উত্তরাঞ্চলের কালো পালিশ দেওয়া শিল্প সম্ভার কি ?

साहा ओनसोलनि गोसोम पलिस दारिमिना मा ?

3. Answer the following questions : ***(any eight)*** 4×8=32

তলৰ প্ৰশ্নসমূহৰ উত্তৰ লিখা ঃ *(যিকোনো আঠটা)*

নীচের প্রশ্নগুলির উত্তর লেখো ঃ *(যে-কোনো আটটি)*

गाहायनि सोंनायफोरनि फिननाय लिर : ***(मोनदाइननि)***

(i) Explain why the Harappan Civilization is called an urban civilization ?

হৰপ্পা সভ্যতাক নগৰীয়া সভ্যতা বুলি কিয় কোৱা হয় ব্যাখ্যা কৰা।

হরপ্পা সভ্যতাকে নাগরিক সভ্যতা কেন বলা হয় ব্যাখ্যা করো।

हरप्पा सोदोमस्रिखौ माला नोगोरारि सोदोमस्रि बुंनाय जायो फोरमाय।

(ii) Which 'smriti' laid down the duties of the Chandals ? What were the duties of a Chandal according to the text ?

কোনখন 'স্মৃতি শাস্ত্ৰ'ই চণ্ডালসকলৰ কৰ্তব্য নিৰ্দ্ধাৰণ কৰিছিল ? চণ্ডালসকলৰ কৰ্তব্যসমূহ কি কি আছিল?

কোন্ 'স্মৃতি শাস্ত্র' চণ্ডালদের কর্তব্য নির্ধারণ করে দিয়েছিল ? চণ্ডালদের কর্তব্যসমূহ কি কি ছিল ?

मा बिसम्बि आ सान्दालफोरनि मावफारि (बिब्बान) थि खालामदोंमोन? सान्दालफोरनि मावनांगौ बिब्बानफोरा मा मा ?

(iii) Discuss the causes of the rise of Magadha.

মগধৰ উত্থানৰ কাৰণসমূহ আলোচনা কৰা।

মগধের উত্থানের কারণসমূহ আলোচনা করো।

मगधनि जाखांफुनायनि जाहोनफोरखौ सावराय।

(iv) Write a note on the Buddhist texts.

বৌদ্ধ শাস্ত্রসমূহৰ বিষয়ে এটি টোকা লিখা।

বৌদ্ধ শাস্ত্রসমূহ সম্পর্কে একটি টীকা লেখো।

बौद्ध बिजाबफोरनि सोमोन्दै मोनसे लिरसुंथाय लिर।

(v) Discuss about the Paik system under the Ahoms.

আহোম শাসন ব্যৱস্থাৰ পাইক প্ৰথাৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

আহোম শাসন ব্যবস্থায় পাইক প্রথা সম্পর্কে আলোচনা করো।

आहम खुंथायनि पाइक खान्थिनि सोमोन्दै सावराय।

(vi) What did Bernier state regarding land ownership in India ?

ভাৰতত মাটিৰ মালিকীস্বত্বৰ বিষয়ে বাৰ্ণিয়াৰে কি মত প্ৰকাশ কৰিছিল?

ভারতে জমির মালিকানাস্বত্ব সম্পর্কে বার্নিয়ার রাজ্য কি মত প্রকাশ করেছিল ?

भारतनि हानि बिगोमनि मोनथायनि सोमोन्दै बार्नियारा मा बुंदोंमोन ?

(vii) Write briefly about the popular practice of Islam.

ইছলাম ধৰ্মৰ জনপ্ৰিয় ৰীতিনীতিৰ বিষয়ে চমুকৈ লিখা।

ইসলাম ধর্মের জনপ্রিয় রীতিনীতি সম্পর্কে সংক্ষেপে লেখো।

इसलाम घोरोमनि मुंदांखा आसार खान्थिनि सोमोन्दै सुंदयै लिर।

(viii) Discuss the role of the Zamindars in Mughal period.

মোগল যুগত জমিদাৰসকলৰ ভূমিকা সম্পৰ্কে আলোচনা কৰা।

মুঘল যুগের জমিদারদের ভূমিকা সম্পর্কে আলোচনা করো।

मुगल मुगानि हा बिगोमाफोरनि (जमिदार) बिफावनि सोमोन्दै सावराय।

(ix) What arguments were put forward by the members of the Constituent Assembly in favour of a strong Central Government ?

সংবিধান সভাৰ সদস্যসকলে এখন শক্তিশালী কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ সপক্ষে কি কি যুক্তি দাঙি ধৰিছিল?

সংবিধান সভার সদস্যগণ একটি শক্তিশালী কেন্দ্রীয় সরকারের সপক্ষে কি কি যুক্তি তুলে ধরেছিল ?

संबिजिद आफादनि सोद्रोमाफोरा गोहो गोरा मिरु सरकार दानो मा मा जुक्ति होदोंमोन ?

(x) Write a note on the Santhals.

চাঁওতালসকলৰ বিষয়ে এটি টোকা লিখা।

সাঁওতালদের সম্পর্কে একটি টীকা লেখো।

सावतालफोरनि सोमोन्दै मोनसे लिरसुंथाय लिर।

(xi) Write a brief note on the Revolt of 1857.

১৮৫৭ খ্ৰীষ্টাব্দৰ বিদ্ৰোহৰ এটি চমু টোকা লিখা।

১৮৫৭ খ্রীষ্টাব্দের বিদ্রোহ সম্পর্কে একটি সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো।

1857 खिष्टाब्दनि बिग्रायनायनि सायाव मोनसे सुंद लिरथाइ लिर।

(xii) Why was 'salt' destroyed by the colonial government ? Why did Mahatma Gandhi consider the salt tax more oppressive than other taxes ?

ঔপনিৱেশিক চৰকাৰে 'নিমখ' কিয় ধ্বংস কৰিছিল? মহাত্মা গান্ধীয়ে নিমখ কৰ অন্য কৰতকৈ বেছি শাস্তিমূলক বুলি কিয় বিবেচনা কৰিছিল?

ঔপনিবেশিক সরকার 'লবণ' কেন ধ্বংস করেছিল ? মহাত্মা গান্ধী লবণ করকে অন্যান্য করের থেকে বেশি শাস্তিমূলক বলে কেন বিবেচনা করেছিলেন ?

गुबुन हादरारि फालांगियारि (फामुवारि) सरकारा "संखि" मानो फोजोबस्रांदोंमोन ? महत्मा गान्धीया संखि खाजोनाखौ मानो गुबुन खाजोनानिखुइ बांसिन साजा गोनांसिन होना बुंदोंमोन ?

(xiii) Describe briefly the Accounts of Assam by Shihabuddin Talish.

অসম সম্পৰ্কে চিহাবুদ্দিন তালিছৰ টোকাৰ এটি চমু বিৱৰণ দিয়া।

আসাম সম্পর্কে শিহাবুদ্দিন তালিশের বিচার-বিবেচনার একটি সংক্ষিপ্ত বিবরণ দাও।

आसामनि सोमोन्दै सिहाबुद्दिन तालिसनि रेबदाथिनि सोमोन्दै मोनसे सुंद फोरमायथि लिर।

(xiv) Discuss about the revolts of against the British during the first half of 19th century in Assam.

19 শতিকাৰ আৰম্ভণিতে বৃটিছৰ বিৰুদ্ধে অসমত হোৱা বিদ্ৰোহসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা।

19 শতকের প্রারম্ভে ব্রিটিশের বিরুদ্ধে আসামে হওয়া বিদ্রোহসমূহের বিষয়ে আলোচনা করো।

19 जौथायनि सिगां बाहागोआव ब्रितिसनि हेंथायै आसामाव जानाय बिग्रायनायफोरनि सोमोन्दै सावराय।

4. Read the given passages carefully and the questions that follow : 6×3=18

তলৰ পাঠ্যাংশবোৰ ভালদৰে পঢ়া আৰু সংলগ্ন প্ৰশ্নবোৰৰ উত্তৰ দিয়া ঃ

নীচের পাঠ্যাংশগুলি ভালো করে পড়ো এবং সংলগ্ন প্রশ্নগুলির উত্তর দাও ঃ

गाहायनि फराखौ मोजाङै फराय आरो सोंनायफोरनि फिननाय लिर :

(a) How artefacts are identified ?

Processing of food required grinding equipment as well as vessels for mixing, blending and cooking. There were made of stone, metal and terracotta. This is an excerpt from one of the earliest reports an excavations at Mohenjodaro, the best-known Harappan site :

Saddle querns...are found in considerable numbers... and they seem to have been the only means in use for grinding cereals. As a rule, they were roughly made of hard, gritty, igneous rock or sandstone and mostly show signs of hard usage. As their bases are usually convex, they must have been set in the earth or in mud to prevent their rocking. Two main types have been found : those on which another smaller stone was pushed or rolled to and fro, and others with which a second stone was used as a pounder, eventually making a large cavity in the nether stone. Querns of the former type were probably used solely for grain : the second type possibly only for pounding herbs and spices for making curries. In fact, stones of this latter type are dubbed "curry stones" by our workmen and our cook asked for the loan of one from museum for use in the kitchen.

(From Ernest Mackay, 'Further Excavations at Mohenjo-daro, 1937).

Questions :

(i) What was the equipment used for grinding cereals ? 1

(ii) What were the materials used for making grinding equipment ? 2

(iii) What were the types of grinding equipment ? How were they used ? 1+2=3

দৈনন্দিন জীৱনত ব্যৱহৃত হস্তনিৰ্মিত সা-সঁজুলিবোৰ কিদৰে চিনাক্ত কৰা হয়?

খাদ্য প্ৰস্তুতকৰণ প্ৰণালীৰ প্ৰাথমিক কাৰ্যবিধিৰ বাবে খুন্দনা তথা গুড়ি কথা সঁজুলিৰ লগতে বাবে-মিহলি সংমিশ্ৰণ, মিশ্ৰিতকৰণ আৰু ৰন্ধনৰ বাবে পাত্ৰৰ প্ৰয়োজন। হৰপ্পাত শিল, ধাতু

আৰু পোৰা মাটিৰে এনে সঁজুলি আৰু পাত্ৰ সজা হৈছিল। এই সংক্ৰান্তত হৰপ্পীয় সভ্যতাৰ আটাইতকৈ জনা-শুনা ঠাই মহেন্‌জোদাৰোত সংঘটিত খনন কাৰ্য সম্বন্ধীয় এক বিৱৰণীৰ উদ্ধৃতি তলত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে—

...বহু সংখ্যক জাঁতৰ আৱিষ্কাৰে এইটোৱে সূচায় যে বীজ শস্য গুড়ি কৰিবলৈ এইবিধেই আছিল একমাত্ৰ সঁজুলি। নিয়মানুসৰি এইবোৰ নিৰ্মিত হৈছিল কঠিন, অমসৃণ আগ্নেয়শিলা (জুই তেলত তলত গলিত লাভা গোট মাৰি হোৱা শিল) বা জলীয় শিলৰদ্বাৰা। জাঁতবোৰ সজোৰে আৰু ৰূঢ়ভাৱে ব্যৱহৃত হোৱাৰ স্পষ্ট ইঙ্গিত পোৱা গৈছিল। সাধাৰণতে, জাঁতবোৰ দুৱাপিঠীয়া হোৱা বাবে ইয়াৰ হেন্দোলনি বন্ধ কৰিবলৈ নিশ্চয় মাটি বা বোকাত ইয়াক দৃঢ়ভাৱে স্থাপন কৰি লোৱা হৈছিল। জাঁতবোৰ আছিল প্ৰধানতঃ দুই প্ৰকাৰৰ—কিছুমানত আন এটা ক্ষুদ্ৰাকৃতিৰ শিল আগা-পিছাকৈ থেলি আৰু বগৰাই বগৰাই বস্তু পিহাৰ হৈছিল আৰু আনটো ক্ষেত্ৰত বস্তু থেতেলা বা গুড়ি কৰিবলৈ দ্বিতীয় এটা শিল ব্যৱহাৰ কৰিছিল। ইয়াৰ ফলত জাঁতৰ নিম্ন ভাগৰ ভূ-পৃষ্ঠত সৃষ্টি হৈছিল এটা ডাঙৰ গাঁত। প্ৰথমবিধ জাঁত সম্ভৱতঃ কেৱল বীজশস্যৰ বাবে ব্যৱহৃত হৈছিল আৰু দ্বিতীয় বিধৰ ব্যৱহাৰ আছিল বনৌষধি বা শাক-পাত থেতেলিবলৈ বা ৰন্ধা-বঢ়াৰ বাবে মচলা আদি পিহাতেই সীমাবদ্ধ। দৰাচলতে, দ্বিতীয়বিধ জাঁতত ব্যৱহাৰ কৰা শিল টুকুৰাক আমাৰ বনুৱাসকলে 'আঞ্জাৰ মচলা গুড়ি কৰা শিল' নাম দিছিল আৰু ৰান্ধনিয়ে ইয়াক যাদুঘৰৰ পৰা ধাৰে নি ৰান্ধনি ঘৰত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ কুতুৰিছিল।

(আৰ্নেষ্ট মেকিৰ 'Further Excavations at Mohenjo-daro, 1937' ৰ পৰা লোৱা হৈছে।)

প্ৰশ্নসমূহ ঃ

(i) শস্যৰ বীজ গুড়ি কৰিবলৈ কি সঁজুলি ব্যৱহাৰ কৰিছিল? 1

(ii) শস্য গুড়ি কৰা সঁজুলি প্ৰস্তুত কৰিবলৈ কি ব্যৱহাৰ কৰিছিল? 2

(iii) শস্য গুড়ি কৰা সঁজুলি কি কি প্ৰকাৰৰ? এইবোৰ কেনেকৈ ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল? 1+2=3

দৈনন্দিন জীবনে ব্যবহৃত হস্তনির্মিত শিল্পকর্মগুলি কিভাবে শনাক্ত করা হয়?

খাদ্য প্রস্তুতকরণ প্রণালীর প্রাথমিক কার্যবিধির জন্য চূর্ণ তথা গুড়ো করা যন্ত্রের সঙ্গে ভালো করে সংমিশ্রণ, মিশ্রিতকরণ এবং রন্ধনের জন্য পাত্রের প্রয়োজন। হরপ্পাতে পাথর, ধাতু এবং পোড়া মাটি দিয়ে এই ধরণের সরঞ্জাম এবং পাত্র বানানো হয়েছিল। এই সংক্রান্ত হরপ্পীয় সভ্যতার সব থেকে পরিচিত স্থান মহেঞ্জোদারোতে সংঘটিত খনন কার্য সম্বন্ধীয় একটি বিবরণের উদ্ধৃতি নীচে সন্নিবিষ্ট করা হয়েছে—

... বহু সংখ্যক যাঁতার আবিষ্কার এইটিই প্রমাণ করে যে বীজ শস্য গুড়ো করার জন্য এগুলিই ছিল একমাত্র সরঞ্জাম। নিয়মানুসারে এগুলি নির্মিত হয়েছিল কঠিন, অমসৃণ আগ্নেয়শিলা বা বেলেপাথর দ্বারা। যাঁতাগুলি সজোরে এবং রূঢ়ভাবে ব্যবহৃত হওয়ার স্পষ্ট ইঙ্গিত পাওয়া গিয়েছিল। যাঁতাগুলি বৃত্তবৎ ক্রমোন্নত তলবিশিষ্ট হওয়ার জন্য এবং প্রবলভাবে আলোড়ন বন্ধ করার জন্য নিশ্চয় মাটি বা কর্দমায় এটিকে দৃঢ়ভাবে স্থাপন করে নেওয়া হয়েছিল। যাঁতাগুলি ছিল প্রধানতঃ দুই প্রকারের— কতকগুলিতে অন্য একটি ক্ষুদ্রাকৃতির পাথর আগু-পিছু করে ঠেলে এবং গড়িয়ে গড়িয়ে বস্তু পেষা হয়েছিল এবং অন্য ক্ষেত্রে বস্তু থ্যাতলা বা গুড়ো করার জন্য দ্বিতীয় একটি পাথর ব্যবহার করা হয়েছিল। এর ফলে যাঁতার নিম্নভাগের ভূ-পৃষ্ঠে সৃষ্টি হয়েছিল একটি বড় গর্ত। প্রথম প্রকারের যাঁতা সম্ভবতঃ কেবল বীজ শস্যের জন্য ব্যবহৃত হয়েছিল এবং দ্বিতীয় প্রকারের ব্যবহার ছিল বনৌষধি বা শাক-পাতা পেষার জন্য বা রন্ধনের জন্য মশলা ইত্যাদি পেষাতেই সীমাবদ্ধ। মোট কথা, দ্বিতীয় প্রকার যাঁতা ব্যবহার করা পাথর টুকরাকে আমাদের কারিগরেরা 'সবজির মশলা গুড়ো করা শিল' নাম দিয়েছিল এবং রাঁধুনি সেটি মিউজিয়াম থেকে ধার নিয়ে রান্নাঘরে ব্যবহার করে নিয়েছিল। (আর্নেষ্ট মেকির 'Further Excavations at Mohenjo-daro, 1937'-এর থেকে নেওয়া হয়েছে)

প্রশ্নসমূহ ঃ

(i) শস্যের বীজ গুড়ো করতে কি সরঞ্জাম ব্যবহার করেছিল ? 1

(ii) শস্য গুড়ো করার সরঞ্জাম প্রস্তুত করার জন্য কি ব্যবহার করেছিল ? 2

(iii) শস্য গুড়ো করার সরঞ্জাম কি কি প্রকারের ? এগুলি কিভাবে ব্যবহার করা হয়েছিল ? 1+2=3

सानफ्रोमबोनि जिउआव बाहायनाय आखायजों दानाय आयजें आयलाफोरखो माबोरै सिनायनाय जायो—

आदार बानायनो थाखाय संग्रा आयजेंनि गोनांथि जादोंमोन। संग्रा आयजेंफोरखौ अन्थाइ ताम एबा सावनाय हानिफ्राय बानायोमोन। गोबां थावनियावनो खब्रि एबा उवाल मोननाय जादों। बे आयजेंफोरखौ बिसोर गोरा मुवा बेगर लोगोसे मसला आरि देनायाव बाहायोमोन।

आदार बानायनाय राहानि गुदि खामानिनि थाखाय होखेमग्रा एबा गुन्दै थानाय आगजुजों लोगोसे गलाय-देरनायनि गलाय गथाय खालामनाय आरो संनायनि थाखाय आयजेंनि गोनांथि जायो। हरप्पायाव अन्थाइ, धातु आरो सावनाय हाजों बिबदि आयजें आरो दो दौखोल दानाय जादोंमोन। बे बेलायाव हरप्पायारि सोदोमस्रिनि बयनिखुइ रोंखा राखा थावनि महेनजदारोआव मावनाय जानाय खामानिनि सोमोन्दै मोनसे फोरमायथायनि बिबुंथिखौ गाहायाव होनाय जाबाय—

गोबां अनजिमा अन्थाइ हुग्रा आगजु संदिहुननाया बेखौनो दिन्थियो दि आबाद बेगर गुन्दै खालामनो बेनो मोनसेल आगजु। खान्थिवादियै बेफोरखौ बानायनाय जादोंमोन गोरा, स्लिमनडै अरों अन्थाइ (अरनि थावनि अन्थाइ) एबा लाव लाव अन्थाइजों। अन्थाइ हुग्रा आगजुफोरा बोलोहोना, आरो गोरायै बाहायनायनि रोखा-हसारा मोननो हादोंमोन। सरासनस्रायै अन्थाइ हुग्रा आयजेंफोरा बायजोफासे दुलुर एबा दबनाय आरो बिखौ दिन्दाडै लोर सोर मावनायनिफ्राय हाब्रुआव फजनाय जायो। अन्थाइ हुग्रा आगजुफोरा गुबैयै मोननै रोखोमनि मोन-माखासेफोराव गुब्रुन मोनसे फिसा महरनि अन्थाइ उन-आवगायै नारहरना सोहरनाय जादोंमोनआरो गुबुनखौ मुवा नारथ्रोदनो एबा गुन्दै खालामनो नैथि मोनसे अन्थाइ बाहायनाय जादोंमोन। बेनि थाखाय अन्थाइ हुग्रा आगजुनि गाहाय बाहागोनि हा बाहागोआव सोमजिदोंमोन मोनसे गिदिर हाखर। गिबि रोखोम अन्थाइ हुग्रा आगजुआ जागौ फिथाइबेगरनि थाखायल बाहाय जादोंमोनआरो नैथि रोखोमनि बाहायथाया जादोंमोन हाग्रानि मुलि एबा मैगं-मैला बिलाइ देनो एबा संनाय खावनायनि थाखाय मसला बायदि देनायवनो थादोंमोन। बुंनो-थाडोब्ला नैथि रोखोम अन्थाइ हुग्रा आयजें बाहायनाय अन्थाइ थुख्राखौ जोंनि मावदांसाफोरा ओंखिनि मसला देनाय अन्थाइ मुं दोनदोंमोन आरो ओंखाम संग्राया बेखौ जादु ननिफ्राय दाहार लांना-ओंखाम संग्रा नआव बाहायनो बियोमोन।

आर्नेस मोफिनि 'Farther Excavations at Mohenjo-daro, 1937' बिजाबनिफ्राय दैखांनाय जादों।

(i) आबादति बेगर गुन्दै खालामनो मा आयजें बाहानाय जायो? 1

(ii) आबादनि बेगर गुन्दै खालामनाय आयजें दानो मा बाहायदोंमोन? 2

(iii) आबाद गुन्दै खालामनाय आयजेंफोरा मा मा रोखोमनि? बेफोरखौ माबादि बाहायनाय जादोंमोन? 1+2=3

(b) Ibn Battuta's account of Delhi :

The city of Delhi covers a wide area and has a large population...The rampart around the city without parallel.

The breadth of its wall is eleven cubits; and inside it are houses for night sentry and gate-keepers. Inside the ramparts, there are storehouses for storing edibles, magazines, ammunition, ballistas and siege machines. The grains that are stored (if there ramparts) can last for a long time, without rotting... In the interior of the rampart, horsemen as well as infantrymen move from one end of the city to another. The rampart is pierced through by windows which open on the side of the city, and it is through these windows that light enters inside. The lower part of the rampart is built of stone; the upper part of Brichs. It has many towers close to one another. There are twenty eight gates of this city which are called darwaza, of there, the Budaun Darwaza is the greatest; inside the Mandui Darwaza there is a grain market..It (the city of Delhi) has a fine cemetery in which graves have domes over them, and those that do not have a dome, have an arch, for sure. In the cemetery they sow flowers such as tuberose, jasmine, wild rose etc; and flowers blossom there in all seasons.

Questions :

(i) How many gates were there in the city of Delhi ? Name the greatest gate. 1+1=2

(ii) Give a brief description of the ramparts of Delhi as described by Ibn Battuta. 2

(iii) How was the cemetery of Delhi ? 2

ইবনবটুতাৰ বৰ্ণনাৰ দিল্লী—

বৃহৎ জনসংখ্যাৰে দিল্লী নগৰখনে এক বিস্তৃত অঞ্চল জুৰি আছিল। চহৰখন অসমান পকাৰ প্ৰাচীৰেৰে বেৰি আছিল। প্ৰাচীৰসমূহ বহলে ১১ ফুট আছিল। ইয়াৰ ভিতৰফালে দুৱাৰ ৰখীয়া আৰু ৰাতিৰ পহৰাদাৰৰ ঘৰ আছিল। দুৰ্গৰ ভিতৰত খোৱাৰ বস্তু, গুলী-বাৰুদ, ক্ষেপণাস্ত্ৰ আৰু দুৰ্গ আক্ৰমণৰ যন্ত্ৰপাতিৰ ভঁৰাল আছিল। এই গঁড়ৰ ভিতৰত ৰখা খাদ্য দ্ৰব্যসমূহ বহুদিন নপচাকৈ আছিল। দুৰ্গটোৰ ভিতৰত অশ্বাৰোহী আৰু পদাতিক সৈন্যই নগৰখনৰ ইমূৰৰ পৰা সিমূৰলৈ ঘূৰি ফুৰিছিল। প্ৰাচীৰসমূহ খিৰিকীযুক্ত আছিল, নগৰফালেৰ খোলা খিৰিকীৰে ভিতৰখন পোহৰাই ৰাখিছিল। বেৰসমূহৰ তলৰ অংশ শিল আৰু ওপৰ অংশ ইটাৰে নিৰ্মিত। ওচৰা-ওচৰিকৈ ভালেমান গম্বুজ আছিল। তাত ২৮ খন প্ৰৱেশদ্বাৰ আছিল, এইবোৰক দৰৱাজা বুলি কোৱা হৈছিল। ইয়াৰে আটাইতকৈ ডাঙৰ দৰৱাজাখন আছিল বুন্দন দৰৱাজা। মান্দী দৰৱাজাৰ ভিতৰত এখন শস্যৰ বজাৰ আছিল। ...দিল্লী চহৰত এখন সুন্দৰ কবৰস্থান আছিল। প্ৰতিটো কবৰৰ ওপৰত একোটা গোলাকৃতি স্তম্ভ নিৰ্মাণ কৰা হৈছিল। কবৰস্থানখনত তেওঁলোকে ৰজনীগন্ধা, গোলাপ, জেচমিন, বনৰীয়া গোলাপ আদি ফুলৰুইছিল আৰু গোটেই বছৰজুৰি এই ফুলবোৰ ফুলি আছিল।

প্ৰশ্নসমূহ ঃ

(i) দিল্লী চহৰত কেইখন প্ৰৱেশদ্বাৰ আছিল? আটাইতকৈ ডাঙৰ প্ৰৱেশদ্বাৰখনৰ নাম কি আছিল? 1+1=2

(ii) ইবন বটুতাৰ দৃষ্টিৰে দিল্লীৰ দুৰ্গবোৰৰ এটি বৰ্ণনা দিয়া। 2

(iii) দিল্লীৰ কবৰস্থানখন কেনেকুৱা আছিল? 2

ইবনবতুতার বর্ণনায় দিল্লী—

বৃহৎ জনসংখ্যায় দিল্লী নগর একটি বিস্তৃত অঞ্চল জুড়ে ছিল। শহরটি অসমান পাকা প্রাচীর দিয়ে ঘেরা ছিল। প্রাচীরগুলি প্রস্থে ১১ ফুট ছিল। এর ভিতর দিকে দারোয়ান এবং রাত্রির পাহারাদারের ঘর ছিল। দুর্গের ভিতরে খাওয়ার জিনিস, গুলি-বারুদ, ক্ষেপণাস্ত্র এবং দুর্গ আক্রমণের যন্ত্রপাতির ভাণ্ডার ছিল। এই ঘরের ভিতরে রাখা খাদ্য দ্রব্যসমূহ বহুদিন না পচে থাকতো। দুর্গটির ভিতরে থাকা অশ্বারোহী এবং পদাতিক সৈন্য নগরের এমাথা থেকে ওমাথা পর্যন্ত ঘুরে বেড়িয়েছিল। প্রাচীরগুলি খিড়কীযুক্ত ছিল। নগরের দিকের খোলা খিড়কী দিয়ে ভিতরটা আলোকিত হয়ে থাকতো। দেওয়ালের নীচের অংশ পাথর এবং উপরের অংশ ইটের তৈরি। সামনা-সামনি বেশ কিছু গম্বুজ ছিল। সেটিতে ২৮টি প্রবেশদ্বার ছিল, এগুলিকে দরওয়াজা বলা হত। এর মধ্যে সব থেকে বড় দরওয়াজাটি ছিল বুন্দন দরওয়াজা। মান্দী দরওয়াজের ভিতরে একটি শস্যের বাজর ছিল। .... দিল্লী শহরে একটি সুন্দর কবরস্থান ছিল। প্রতিটি কবরের উপরে একটি গোলাকৃতি স্তম্ভ নির্মাণ করা হয়েছিল। কবরস্থানে তারা রজনীগন্ধা, গোলাপ, জেসমিন, বন্য গোলাপ ইত্যাদি ফুল রোপন করেছিল এবং সমস্ত বছর ধরে এই ফুলগুলি ফুটে থাকতো।

প্রশ্নসমূহ ঃ

(i) দিল্লী শহরে কটি প্রবেশদ্বার ছিল ? সব থেকে বড় প্রবেশ দ্বারটির নাম কি ছিল ? 1+1=2

(ii) ইবন বতুতার দৃষ্টিতে দিল্লীর দুর্গগুলির একটি বর্ণনা দাও। 2

(iii) দিল্লীর কবরস্থানটি কিরকম ছিল ? 2

इबन बतुतानि दिल्ली

दिल्ली नोगोरा मोनसे गुवार जायगा आवग्रिनानै लादोंमोन आरो बेयाव गोबां सुबुं अनजिमा दङमोन। बै समाव नोगोरखौ सोरगिदिं आवग्रिनानै दोननाय दुर्ग (Rampart) आ गुबुनजों रुजुजायैमोन। बिनि इन्जुरआ 11 मु (cubit) गुवारमोन, बिनि सिङावनौ दङमोन हरनि समाव फहेरा होग्रा (Night Sentry) आरो दरजा नेंग्रा (gate keeper) फोरनि थाखाय थाग्रा न'। दुर्गनि सिङाव जाग्रा मुवा बुथुमनानै दोननो थाखाय बाखि्र, खार बारुद (Magazines) आरो दावहानि आयजें आयला (ammunitions) दोनग्रा, आरो लोगोसे कामान एबा बेरग्रा अस्त्र (Ballistas) आरो गुबुन जायगाफोरखौ गागलोबनाय

समाव बाहायग्रा गुबुन अस्त्रफोर दोनग्रा बाख्रिबो दङमोन। दुर्गनि सिङाव बुथुमनानै दोननाय जाग्रा मुवानि बेगर (grains) फोरा सेवा एबा गाज्रि जायालासे गोबाव सान जोरनाय बादि दोननाय जायोमोन। दुर्गनि सिङाव गराय-दावहारु (Horseman) आरो आथें दावहारु (Infantry) फोरा नोगोरनि गालफारसेनिफ्राय गुबुन मोनसेसिम थांलाय फैलाय खालामबाय थायोमोन। दुर्गनि सिङाव खिरखि (Window) नि थाखायलसो गुदुं दोननाय जायोमोन आरो बे खिरखिफोरखौ नोगोरनि सिंजोंसो खेवनो हायोमोन आरो बे खिरखिफोरजोंनो दुर्गनि सिङाव स्रां जायोमोन। दर्गनि गाहायनि बाहागोखौ अन्थाइजों आरो गोजौनि बाहागोखौ इथाजों बानायनाय जादोंमोन। बे दुर्गआव गोबांथार गुम्बुज (Tower) फोर दङमोन जायफोरखौ मोनसेनिफ्राय गुबुन मोनसेनि इसे खाथि खाथियावनो बानायनाय जादोंमोन। बे नोगोरहा गासै 28 हाबग्रा दरजाफोर दङमोन बेफोरखौ दरवाजा बुंनाय जायोमोन। बिनि गेजेराव बुदाउन दरवाजा (Budaun Darwaza) यानो गेदेरसिन मोन; मान्दवी दरवाजा (Mandal Darwaza) नि सिंथिंजाय जाग्रामुवानि बेगरफोर फानग्रा हाथायसालि दङमोन। गुल दरवाजा (Gul Darwaza) नि खाथियावनो दङमोन सोनसे फिथाइ सामथायनि बारि। दिल्ली नोगोराव गंसे समायना मांखरसालि दङमोन जेराव मांखरफोरनि सायाव दुलुर उखुम (Dome) फोर दङमोन आरो जामफोरनि सायाव दुलुर उखुम गैया बे मांखरफोरनि सायाव सायमारा एबा इसे दबनाय गोनां उखुम ब्लाबो नुनो मोनथारनाय जायोमोन। मांखरसालियाव रजनिगन्धा, जेसमिन, हाग्रानि गलाप आरो बायदि बायदि बिबारनि बिफांफोर गायना दोनोमोन आरो बोसोरनि गासै समावनो बेयाव बिबारफोरा बारबाय थायोमोन।

(i) दिल्ली नोगोराव गंबेसे हाबग्रा दरजा दङमोन? बयनिख्रुइबो गेदेरसिम हाबग्रा दरजानि मुङा मा ? 1+1=2

(ii) इबन बुततानि नोजोरजों दिल्ली दुर्गफोरनि मोनसे फोरमायथि हो। 2

(iii) दिल्लीनि मांखरसालिया माबादि मोन ? 2

(c) "The real minorities are the masses of this country."

Welcoming the objectives Resolution introduced by Jawaharlal Nehru, N. G. Ranga said : Sir, there is a lot of talk about minorities. Who are the real minorities ? Not the Hindus in the so-called Pakistan provinces, not the sikhs, not even the Muslims. No, the real minorities are the masses of this

country. There people are so depressed and oppressed and suppressed till now that they are not able to take advantage of the ordinary civil rights. What is the position ? You go to the tribal areas. According to law, their own traditional law, their tribal law, their lands cannot be alienated. Yet our merchants go there, and in the so-called free market they are able to snatch their lands. Thus, even though the law goes against this snatching away of their lands, still the merchants are able to turn the tribal people into veritable slaves by various kinds of bonds, and make them hereditary bond-slaves. Let us go to the ordinary villages. There goes the money-lender with his money and he is able to get the villages in his pocket. There is the landlord himself, the zamindar, and the *malguzar* and there are various other people who are able to exploit there villages. There is no elementary education even among the people. These are the real minorities that need protection and assurances of protection. In order to give them the necessary protection, we will need much more than this Resolution.

Questions :

(i) Who are according to N. G. Ranga the real minorities ? 1

(ii) Why are they the real minorities ? 3

(iii) Why to they need protection ? 2

"প্ৰকৃত সংখ্যালঘু এইসকল জনসাধাৰণ।"

জৱাহৰলাল নেহৰুৱে উত্থাপন কৰা উদ্দেশ্যমূলক প্ৰস্তাৱটোক আদৰণি জনাই এন.জি. ৰাঙ্গাই কৈছিল, "ছাৰ, সংখ্যালঘুৰ বিষয়ে বহুতো কথা-বতৰা হ'ল। প্ৰকৃত সংখ্যালঘূ

কোন ? তথাকথিত পাকিস্তান প্ৰদেশৰ হিন্দুসকল, শিখসকল আনকি মুছলীমসকলো নহয়, প্ৰকৃত সংখ্যালঘূ হ'ল দেশখনৰ জনসাধাৰণ। এই মানুহখিনি এতিয়ালৈকে অৱহেলিত আৰু নিষ্পেষিত আৰু অৱদমিত লোক। সেইবাবে সাধাৰণ সামাজিক অধিকাৰৰ সুবিধাখিনিত গ্ৰহণ কৰিবলৈ সমৰ্থ নহয়, অৱস্থাটো কেনেকুৱা ? তুমি জনজাতি অঞ্চললৈ যোৱা—আইনমতে তেওঁলোকৰ নিজ পৰম্পৰাগত নিয়ম-কানুন, তেওঁলোকৰ জনজাতীয় আইন আৰু তেওঁলোকৰ মাটিও তেওঁলোকৰ পৰা বিচ্ছিন্ন কৰি নিব নোৱাৰে। তথাপি আমাৰ সদাগৰসকল এই জনজাতি এলেকাসমূহলৈ গৈ মুকলি বজাৰৰ নামত তেওঁলোকৰ মাটি কাঢ়ি লয়। এইদৰে যদিও তেওঁলোকৰ মাটি কাঢ়ি লোৱাটো আইনবিৰোধী, এতিয়াও বেপাৰীসকলে জনজাতীয় লোকসকলক বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ চুক্তিপত্ৰৰ যোগেদি বেলেগ বেলেগ ধৰণৰ দাস হিচাবে ব্যৱহাৰ কৰি আছে আৰু এইটো বংশানুক্ৰমে চুক্তিবদ্ধ দাসত্বলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিছে। এতিয়া আমি সাধাৰণ গাওঁবাসীৰ ওচৰলৈ যাঁও — তালৈ টকা ধাৰে দিয়া লোকসকলে জেপত টকা লৈ যায় আৰু গাওঁবাসীক তেওঁলোকৰ জেপৰ ভিতৰত ৰাখিবলৈ সক্ষম হয়। তাত স্বয়ম্ভু মাটিৰ মালিক, জমিদাৰ আৰু মালগুজাৰ লগতে বেলেগ বেলেগ প্ৰকাৰৰ লোকসকল আছে, যিসকলে এই দুখীয়া গাওঁবাসীক শোষণ কৰিবলৈ সমৰ্থ হৈছে। তাতে এই মানুহবিলাকৰ আনকি প্ৰাথমিক শিক্ষাও নাই। এওঁলোকেই প্ৰকৃত সংখ্যালঘূ যিসকলক সুৰক্ষা আৰু সুৰক্ষাৰ বাবে আশ্বাসৰ দৰকাৰ। তেওঁলোকক আৱশ্যকীয় সুৰক্ষা দিবৰ কাৰণে আমাৰ এই প্ৰস্তাৱটোতকৈ বহুত বেছি কৰ্মপন্থাৰ দৰকাৰ।"

প্ৰশ্নসমূহ ঃ

(i) এন. জি. ৰাঙ্গাৰ মতে প্ৰকৃত সংখ্যালঘূ কোন? 1

(ii) তেওঁলোক কিয় প্ৰকৃত সংখ্যালঘূ? 3

(iii) তেওঁলোকক কিয় সুৰক্ষাৰ প্ৰয়োজন ? 2

"প্রকৃত সংখ্যালঘু হল এই দেশের জনসাধারণগণ।"

জওহরলাল নেহেরু দ্বারা উত্থাপিত উদ্দেশ্যমূলক প্রস্তাবটিকে অভিনন্দন জানিয়ে এন. জি. রাঙ্গা বলেছিলেন, "স্যার, সংখ্যালঘুর বিষয়ে অনেক কথা-বার্তা আছে। প্রকৃত সংখ্যালঘু কে ? তথাকথিত পাকিস্তান প্রদেশের হিন্দুগণ, শিখগণ এমনকি মুসলমানগণও নয়, প্রকৃত

সংখ্যালঘু হল দেশের জনসাধারণ। এই মানুষেরা এখন পর্যন্ত অবহেলিত এবং নিষ্পেষিত ও অবদমিত লোক। সেজন্য সাধারণ সামাজিক অধিকারের সুবিধাটুকুও গ্রহণ করতে সমর্থ নয়, অবস্থাটি কি ধরনের ? তুমি জনজাতি অঞ্চলে যাও — আইনমতে তাদের নিজের পরম্পরাগত নিয়মকানুন, তাদের জনজাতীয় আইন এবং তাদের জমিও তাদের কাছ থেকে বিচ্ছিন্ন করে নিতে পারে না। তথাপি আমাদের সদাগরেরা এই জনজাতি এলেকাগুলিতে গিয়ে মুক্ত বাজারের নামে তাদের জমি কেড়ে নেয়। এইভাবে তাদের জমি কেড়ে নেওয়া যদিও আইনবিরোধী, এখনও ব্যবসায়ীরা জনজাতীয় লোকেদের বিভিন্ন প্রকারের চুক্তিপত্রের মাধ্যমে ভিন্ন ভিন্ন ধরনের দাস হিসাবে ব্যবহার করে আসছে এবং এটি বংশানুক্রম চুক্তিবদ্ধ দাসত্বে রূপান্তরিত করেছে। এখন আমরা সাধারণ গ্রামবাসীর কাছে যাই — যেখানে টাকা ধার দেওয়া লোকেরা পকেটে টাকা নিয়ে যায় এবং গ্রামবাসীদের তাদের পকেটে রাখতে সক্ষম হয়। সেখানে স্বয়ম্ভু জমির মালিক, জমিদার এবং মালগুজারের সঙ্গে অন্যান্য ভিন্ন ভিন্ন প্রকারের লোকেরা আছে, যারা এই দরিদ্র গ্রামবাসীদের শোষণ করতে সমর্থ হয়েছে। সেখানে এই লোকেদের এমনকি প্রাথমিক শিক্ষাটুকুও নাই। এরাই প্রকৃত সংখ্যালঘু যাদের সুরক্ষা এবং সুরক্ষার জন্য আশ্বাসের দরকার। তাদের আবশ্যকীয় সুরক্ষা দেওয়ার জন্য আমাদের এই প্রস্তাবটি থেকে অনেক বেশি কর্মপন্থার দরকার।"

প্রশ্নসমূহ ঃ

(i) এন. জি. রাঙ্গার মতে প্রকৃত সংখ্যালঘু কে ? 1

(ii) তারা কেন প্রকৃত সংখ্যালঘু ? 3

(iii) তাদের কেন সুরক্ষা প্রয়োজন ? 2

"गुबैयै उन गोग्लै सोना थानाय सुबुंफोर" :

जवाहरलाल नेहरुआ दैखांनाय बिथांखिफोरखौ मान होनानै एन.जि.रांगाया बुंदोंमोन। 'सार' उन गोग्लैसोना (खम-सानखोनि) थानायफोरनि सायाव गोबां सावरायनाय जाबाय। गुबैयै खम एबा बाङाइ सानखोनि सोर ? सरासनस्ता पाकिस्तान हादरनि हिन्दुफोरा, सिखफोर, अदेबानि मुसलिमफोराबो नङा। थार बाङाइ सानखोआ हादरनि सुबुंआसो। बेखिनि सुबुङा दासिमबो नेवसिजानाय, गादबजानाय सोबखजानाय सुबुं। बेनिखायनो साधारण समाजारि मोनथायखिनिखोबो आजावनो हायि जायो। थासारिया माबादि ? नों जनजाति ओनसोल-

सिम थां — खान्थिबादियै बिसोरहा गावनि आसार खान्थि, बिसोरनि जनजातीय आयेन आरो विसोरनि हायाव बिसोरनिफ्राय गोजानाव लाखिनो हाया। थेवबो जोंनि फालांगिरिफोरा बै जनजाति ओनसोलसिम थांनानै उदां हाथायनि मुडाव बिसोरनि हाफोरखौ सेना लायो। बेबादि बिसोरनि हा सेनानै लानाया आयेन बेरेखा, दाबो फालांगिरिफोरा नायदिसिना रोखोमनि सुक्तिनि गेजेरजों गुबुन गुबुन दाम होनानै बाहायबाय थादों आरो बेयो फोलेरनि उननिफोराबो विदिनो माननानै लानांगौ जादों। दानिया जों साधारण गामियारि सुबुंफोरनि खाथिसिम थांनि — रां दाहार होनाय सुबुंफोरा गोबां बिब्रांनि रां लाङो आरो गामियारि सुबुंफोरखौ गावनि पकेताव लाखिनो हायो। बेयाव गाव हानि मालिक जमिदारजोंनो गुबुन गुबुन रोखोमनि मानसिफोर थायो। जायफोरा निखाउरि गामियारि सुबुंफोरखौ सोबखनो हादों। गुदियावनो बे गामियारि सुबुंफोरनि गुदि सोलोंथायाखि नियाबो गैया। बिसोरनो थार बिथिङाव खम सानखो एबा उन गोग्लौसोना थानाय सुबुं जायफोरनो नांगौ रैखाथि आरो रैखाथिनि थाखाय नांगौ फोथायथि। बिसोरनो नांगौ रोखोमनि रैखाथि होनो जोंनि बे विथांखि निखुइ आरोबाव बांसिन हाबाफारि लानांगोन।

(i) एन. जि. रांगानि बादिब्ला थारै खम सानखो (Minorities) आ सोर ? 1

(ii) बिसोर मानो थार बिथिंङाव खम सानखो (Minorities) ? 3

(iii) बिसोरनो मानो रैखाथिनि गोनां थि दङ ? 2

5. (i) Draw a map of India and locate *any three* important centers of Revolt of 1857. 3+3=6

ভাৰতৰ এখন মানচিত্ৰ অংকন কৰি ১৮৫৭ চনৰ বিদ্ৰোহ হোৱা *যিকোনো তিনিখন* উল্লেখযোগ্য কেন্দ্ৰ চিহ্নিত কৰা।

ভারতের একটি মানচিত্র অঙ্কন করে ১৮৫৭ সালের বিদ্রোহ হওয়া *যে-কোনো তিনটি* উল্লেখযোগ্য কেন্দ্র চিহ্নিত করো।

भारत हादरनि मानसावगारि आखिनानै 1857 मायथाइनि जांखिथायनि जायखिजाया मोनथाम मुंखजाथाव मिरुनि सिनायथि हो।

Or / *नाइबा / অথবা / এবা*

(ii) Draw a map of India and locate *any three* great Mahajanapadas. 3+3=6

ভাৰতৰ এখন মানচিত্ৰ অংকন কৰি *যিকোনো তিনিখন* প্ৰধান মহাজনপদৰ অৱস্থান চিহ্নিত কৰা।

ভারতের একটি মানচিত্র অঙ্কন করে *যে-কোনো তিনটি* প্রধান মহাজন পদের অবস্থান চিহ্নিত করো।

भारतनि मानसावगारि आखिनानै जायखिजाया दोंथाम गाहाइ महाजनपदनि याथायनि सिनायथि हो।

———×———